

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра мовознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри мовознавства

 Гайдаєнко І.В.

27.08.2019р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Когнітологія і концептологія в лінгвістиці**

Спеціальність: для студентів спеціальності 035 Філологія (українська)

II (магістерський) рівень вищої освіти

2019– 2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Когнітологія і концептологія в лінгвістиці» для студентів спеціальності 035 Філологія (українська мова та література) другого магістерського рівня освіти

Розробник: Гайдаєнко Ірина Василівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства (Гайдаєнко І.В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри мовознавства

Протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри (Гайдаєнко І.В.)

«27» серпня 2019р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки	Варіативна	
Модулів – 1	Спеціальність 035.01 Філологія (українська мова та література)	<i>Рік підготовки:</i>	
Загальна кількість годин – 90		1	
		<i>Семестр</i>	
		1	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	РВО: магістр	<i>Лекції</i>	
		16	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60	68
		Вид контролю: залік	

Програма вибіркової дисципліни спрямована на поглиблення знань, умінь і навичок студентів з курсу «Когнітологія і концептологія в лінгвістиці».

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Когнітологія і концептологія в лінгвістиці» для студентів спеціальності 035 Філологія (українська) – дослідження основних питань когнітивістики загалом та когнітивної лінгвістики зокрема про мову як засіб отримання, зберігання, обробки, переробки й використання знань, спрямованих на категоризацію мовою дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду; є дослідження процесів концептуалізації світу, аналіз залежності концептуалізації від різноманітних чинників (етнос відомість, соціум, культура та ін.); опис концептуалізації у філогенезі та онтогенезі; диференціація концептуальних сфер (доменів) у концептосфері та етносвідомості; обґрунтування поняття концепту; з'ясування структури концепту; характеристика текстових та художніх концептах.

засвоєння засад когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології як науки.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: осмислення основних питань когнітології та концептології, зокрема когнітивної лінгвістики про мову як засіб отримання, зберігання, обробки, переробки й використання знань, спрямованих на категоризацію мовою дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду; аналіз природи мовної компетенції людини, її онтогенезу; визначення специфіки категоризації та концептуалізації досвіду в колективній свідомості носіїв мови; опис організації внутрішнього лексикону, вербальної пам'яті людини; пояснення когнітивної діяльності людини у процесах породження, сприйняття й розуміння мови, з'ясування структури концепту; характеристика текстових та художніх концептів

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Фахові компетентності:

ЗК-1 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-3 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-11 Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Загальні компетентності:

ФК-1 Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

ФК-5 Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя,

необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

ФК-6 Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК-7 Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

Програмні результати навчання

ПРН-2 Упевнено володіти державною мовою для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною мовою;

ПРН-3 Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН-7 Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці; усвідомлювати проблеми сучасної лінгвістики; систему лінгвокультурологічних знань, специфіку мовних картин світу й у відповідних особливостях мовної поведінки носіїв; засвоїти знання про мову як суспільне явище, її зв'язок з мисленням, культурою та суспільним розвитком народу; історію лінгвістичних учень і методологію мовознавчих досліджень.

ПРН-9 Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти українського мовознавства; самостійно проводити дослідницьку роботу, пов'язану з українською мовою; аналізувати, інтерпретувати і представляти результати дослідних і практичних робіт за затвердженими формами; ставити і вирішувати на основі наявних даних прикладні завдання, пов'язані з використанням мови в процесах освіти, комунікації.

ПРН-11 Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

3. Програма навчальної дисципліни

Когнітологія та концептологія як наука та навчальна дисципліна

Лінгвоконцептологія: завдання та головні поняття. Концептуалізація як один із процесів пізнавальної діяльності людини. Концептуальна система. Концептуальні сфери.

Концептуальний аналіз. Методика дослідження концепту в діячності.

Когнітивна лінгвістика: етапи розвитку, персоналії, проблеми. Витоки та міжпредметні зв'язки когнітивної лінгвістики. Напрями когнітивної лінгвістики та їх завдання. Діахронна когнітивна лінгвістика. Основні поняття когнітивної

лінгвістики: загальний огляд.

Категоріальне та класифікаційне освоєння дійсності. Універсальність і національна специфіка когнітивних класифікаційних ознак. Концептуальна та мовна картини світу. Концептосфери. Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики.

Проблема структур репрезентації знань. Поняття «когнітивна модель». Когнітивна метафора. Теорія прототипів. Фреймова структура концепту.

Лінгвоконцептологія як самостійний науковий напрямок: завдання та головні поняття. Осмислення терміну «концепт» у сучасній лінгвістиці. Концептуальний аналіз. Методика дослідження концепту в діячності.

Типологія концептів. Поняття ключового (базового) концепту. Концепти культури. Лінгвоконцепт. Інформаційне поле концепту.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	л	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль. Антропоцентрична парадигма як методологічна матриця сучасних лінгвістичних досліджень													
Спеціальність РВО магістр		філ маг	філ маг			Філ маг	Філ маг	філ маг				Філ маг	
Когнітологія та лінгвоконцептологія в аспекті сучасних наук. Антропоцентрична парадигма як методологічна матриця сучасних лінгвістичних досліджень. Лінгвоконцептологія як наука та навчальна дисципліна Лінгвоконцептологія: завдання та головні поняття. Концептуалізація як один із процесів пізнавальної діяльності людини. Концептуальна система. Концептуальні сфери.	16	4	4			8							
Когнітивна лінгвістика: етапи розвитку, персоналії, проблеми. Витоки та міжпредметні зв'язки когнітивної лінгвістики. Напрями когнітивної лінгвістики та їх завдання. Діахронна когнітивна лінгвістика. Основні поняття когнітивної лінгвістики: загальний огляд.	12	4	6			8							

Категоріальне та класифікаційне освоєння дійсності. Універсальність і національна специфіка когнітивних класифікаційних ознак. Концептуальна та мовна картини світу. Концептосфери. Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики.	18	2	2			10					
Проблема структур репрезентації знань. Поняття «когнітивна модель». Когнітивна метафора. Теорія прототипів. Фреймова структура концепту.	18	2	2			10					
Лінгвоконцептологія як самостійний науковий напрям: завдання та головні поняття. Осмислення терміну «концепт» у сучасній лінгвістиці. Концептуальний аналіз. Методика дослідження концепту в діахронії.	16	2	2			12					
Типологія концептів. Поняття ключового (базового) концепту. Концепти культури. Лінгвоконцепт. Інформаційне поле концепту.	14	2				12					
Усього годин	90	16	14			60					

**5. Змістові модулі навчального курсу
Лекційний змістовий модуль**

Лінгвоконцептологія як наука та навчальна дисципліна

№	Тема	План	Го д.
Тема1.	Когнітологія та лінгвоконцептологія в аспекті сучасних наук. Антропоцентрична парадигма як методологічна матриця сучасних лінгвістичних досліджень.	Лінгвоконцептологія як наука та навчальна дисципліна. Предмет, об'єкт, витоки лінгвоконцептології. Проблема структур репрезентації знань. Когнітивне моделювання.	4
Тема2.	Когнітивна лінгвістика: етапи розвитку, персоналії, проблеми. Витоки та міжпредметні зв'язки когнітивної лінгвістики. Напрями когнітивної лінгвістики та їх завдання. Основні поняття когнітивної лінгвістики: загальний огляд..	Завдання, принципи й напрями когнітивної лінгвістики. Проблема категоризації в когнітивній лінгвістиці. Прототипна семантика. Принципи і проблеми когнітивної семантики.	4
Тема3.	Категоріальне та класифікаційне освоєння дійсності. Універсальність і національна специфіка когнітивних класифікаційних ознак. Концептуальна та мовна картини світу. Концептосфери. Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики.	Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики. Проблема структур репрезентації знань. Метафора як когнітивна модель в лінгвістичному науковому дискурсі. Поняття «когнітивна модель». Когнітивна метафора. Теорія прототипів. Фреймова структура концепту.	2

Тема4.	Проблема структур репрезентації знань. Поняття «когнітивна модель». Когнітивна метафора. Теорія прототипів. Фреймова структура концепту.	Ключові терміни когнітивної науки. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці. Концепт у лінгвістичній науці. Три підходи до розуміння концепту. Концепт як елемент картини світу. Класифікація концептів. Методика вивчення концепту. Ядро і периферія концепту. Схема, фрейм, сценарій, скрипти як наукові поняття. Методика концептуального аналізу	2
Тема5.	Осмислення терміну «концепт» у сучасній лінгвістиці. Концептуальний аналіз. Методика дослідження концепту в діячності.	Пізнавальна діяльність людини і концепт. Концепт у лінгвістичній науці. Три підходи до розуміння концепту. Концепт як елемент картини світу.	2
Тема6.	Типологія концептів. Поняття ключового (базового) концепту. Концепти культури. Лінгвоконцепт. Інформаційне поле концепту.	Класифікація концептів. Різні погляди вчених на будову концепту Методика вивчення концепту. Ядро і периферія концепту. Схема, фрейм, сценарій, скрипти як наукові поняття	2

Семінарський змістовий модуль

Лінгвоконцептологія як наука та навчальна дисципліна

№	Тема	План	Год.
Тема1.	Когнітологія та лінгвоконцептологія в аспекті сучасних наук. Антропоцентрична парадигма як методологічна матриця сучасних лінгвістичних досліджень.	Лінгвоконцептологія як наука та навчальна дисципліна. Предмет, об'єкт, джерела лінгвоконцептології. Проблема структур репрезентації знань. Когнітивне моделювання.	4
Тема2.	Когнітивна лінгвістика як складова лінгвокогнітології: етапи розвитку, персоналії, проблеми. Витоки та міжпредметні зв'язки когнітивної лінгвістики. Напрями когнітивної лінгвістики та їх завдання. Діахронна когнітивна лінгвістика. Основні поняття когнітивної лінгвістики: загальний огляд..	Завдання, принципи й напрями когнітивної лінгвістики. Проблема категоризації в когнітивній лінгвістиці. Прототипна семантика. Принципи і проблеми когнітивної семантики.	4
Тема3.	Категоріальне та класифікаційне освоєння дійсності. Універсальність і національна специфіка когнітивних класифікаційних ознак. Концептуальна та мовна картини світу. Концептосфери. Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики.	Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики. Проблема структур репрезентації знань. Концептуальна та мовна картини світу. Концептосфери. Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики.	2

Тема4.	Проблема структур репрезентації знань. Поняття «когнітивна модель». Когнітивна метафора. Теорія прототипів. Фреймова структура концепту.	Ключові терміни когнітивної науки. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці. Концепт у лінгвістичній науці. Три підходи до розуміння концепту. Концепт як елемент картини світу. Класифікація концептів. Методика вивчення концепту. Ядро і периферія концепту. Схема, фрейм, сценарій, скрипти як наукові поняття. Методика концептуального аналізу	2
Тема5.	Термін «концепт» у сучасній лінгвістиці. Концептуальний аналіз. Методика дослідження концепту в діахронії. Типологія концептів.	Пізнавальна діяльність людини і концепт. Типологія концептів. Концепт як елемент картини світу.	2

Модуль самостійної роботи

№	Тема	План	Год.
Тема1.	Антропоцентрична парадигма як методологічна матриця сучасних лінгвістичних досліджень. Когнітологія та лінгвоконцептологія в аспекті сучасних наук.	Лінгвоконцептологія як наука та навчальна дисципліна. Предмет, об'єкт, джерела лінгвоконцептології. Проблема структур репрезентації знань. Когнітивне моделювання. <i>Підготувати доповідь з презентацією з питань плану.</i>	8
Тема2.	Когнітивна лінгвістика як складова лінгвокогнітології: етапи розвитку, персоналії, проблеми.	Завдання, принципи й напрями когнітивної лінгвістики. Проблема категоризації в когнітивній лінгвістиці. Прототипна семантика. <i>Підготувати доповідь з презентацією з питань плану.</i>	8
Тема3.	Категоріальне та класифікаційне освоєння дійсності. Універсальність і національна специфіка когнітивних класифікаційних ознак.	Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики. Проблема структур репрезентації знань. Концептуальна та мовна картини світу. Концептосфери. Принципи і проблеми когнітивної граматики та когнітивної семантики. <i>Підготувати доповідь з презентацією з питань плану.</i>	10

Тема4.	Проблема структур репрезентації знань. Поняття «когнітивна модель». Когнітивна метафора. Теорія прототипів. Фреймова структура концепту.	Ключові терміни когнітивної науки. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці. Концепт у лінгвістичній науці. Три підходи до розуміння концепту. Концепт як елемент картини світу. Класифікація концептів. Методика вивчення концепту. Ядро і периферія концепту. Схема, фрейм, сценарій, скрипти як наукові поняття. Методика концептуального аналізу. <i>Підготувати доповідь з презентацією з питань плану.</i>	10
Тема5.	Термін «концепт» у сучасній лінгвістиці.	Пізнавальна діяльність людини і концепт. Типологія концептів. Концепт як елемент картини світу. Поняття ключового (базового) концепту. <i>Підготувати доповідь з презентацією з питань плану.</i>	12
Тема5.	Концепти культури. Лінгвоконцепт. Інформаційне поле концепту	Концепти культури. Лінгвоконцепт. Інформаційне поле концепту <i>Підготувати доповідь з презентацією з питань плану.</i>	12

6.Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця-філолога з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу (бесіда, робота з навчально-науковою літературою, спостереження й аналіз лінгвістичних явищ, наочність, інтерактивні методи, проблемні методи (дослідницький, частково-пошуковий), моделювання дійсності засобами мови), упровадження комп'ютерної підтримки – схеми, презентації до лекцій, таблиці, зразки аналізу.

7.Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються методи усного й письмового (тестового) контролю, які сприятимуть підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та тестовому формам контролю.

8.Критерії оцінювання знань студентів

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни у формі заліку. Студент допускається до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом. Підсумковий контроль (залік) проводиться у формі тестів.

Дисципліна: **Когнітологія і концептологія в лінгвістиці**

Форма контролю: **залік**

Час виконання 80 хвилин

Вид контролю: заліковий тест

Мета тестового контролю:

Структура тесту

Тест складається з 20 завдань, за які студент може набрати 46 тестових балів.

За умови успішного розв'язання тестових завдань, студент може набрати від 22 до 46 тестових балів. Студентові, який набрав від 1 до 21 тестових балів, тест не зараховується.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань

Оцінка «відмінно» – студент дав не менше 90% правильних відповідей.

Оцінка «добре» – студент дав не менше 70% правильних відповідей.

Оцінка «задовільно» – студент дав не менше 50% правильних відповідей.

Оцінка «незадовільно» – студент дав менше 50% правильних відповідей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ
46	100	А відмінно	22	59	FX Незадовільно
45	97		21	56	
44	95		20	52	
43	93		19	49	
42	91		18	45	
41	89	В добре	17	42	
40	86		16	38	
39	84		15	35	
38	82		14	34	
37	80		С добре	13	
36	78	12		26	
35	76	11		23	
34	74	10		21	
33	72	9		19	
32	71	D задовільно	8	17	
31	69		7	15	
30	67		6	13	
29	67		5	10	
28	65		4	8	
27	64	E задовільно	3	6	
26	63		2	4	
25	62		1	2	
24	61		0	1	
23	60				

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Рівень, шкала ECTS	Рейтингова шкала	Критерії успішності
Високий А (відмінно)	100	Студент: знає теоретичний матеріал; володіє вміннями й навичками будувати відповідь на запитання плану практичного заняття, дотримуючись культури діалогу (монологу), полеміки; має навички виступу перед аудиторією; здатний аргументувати власну думку, переконати аудиторію; виконав усі домашні завдання; підготував реферат (доповідь) за обраною темою; відповідь вирізняється точністю формулювань, логікою доведень, високим рівнем знань висвітлюваної проблеми.
	90	Студент: знає теоретичний матеріал; володіє вміннями й навичками відповідати на запитання плану заняття чи викладача, дотримуючись культури діалогу (монологу), полеміки; має навички виступу перед аудиторією, але не виявляє ініціативи; здатний аргументувати власну думку, переконати аудиторію, робити висновки; виконав усі домашні завдання; підготував доповідь за обраною темою; відповідь вирізняється точністю формулювань, логікою доведень, достатньо високим рівнем знань висвітлюваної проблеми; уміння розв'язувати складні практичні завдання; відповіді на запитання можуть містити незначні неточності.
Вище середнього В (дуже добре)	89	студент добре знає теоретичний матеріал; володіє навичками відповідати на запитання плану заняття; має вміння виступати перед аудиторією, доводити власну думку, робити висновки; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував презентацію за обраною темою; уміє розв'язувати складні практичні завдання; відповіді на запитання можуть містити певні неточності.
	82	студент засвоїв теоретичний матеріал; володіє базовими навичками відповідати на запитання плану практичного заняття; уміє виступати перед аудиторією, доводити власну думку, робити висновки,

		спираючись на зразки; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував реферат за обраною темою; вміння розв'язувати складні практичні завдання; відповіді на запитання можуть містити певні неточності й лексичні помилки.
Середній С (добре)	81	студент засвоїв теоретичний матеріал; володіє базовими навичками відповідати на запитання плану заняття, однак мав труднощі під час відповідей на запитання викладача; має вміння виступати перед аудиторією, доводити власну думку, робити висновки; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував індивідуальне завдання за обраною темою; виявив уміння послідовно висловлювати думку, але допускав помилки в аргументах; виявив уміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань, спираючись на рекомендації викладача.
	74	Студент засвоїв теоретичний матеріал; володіє базовими навичками відповідати на запитання плану практичного заняття, однак мав труднощі під час відповіді на запитання викладача; має вміння виступати перед аудиторією, доводити власну думку, але у висновках на завжди послідовний; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував відеопрезентацію за обраною темою; виявив уміння висловлювати думку, але допускав помилки в аргументах; не завжди виявляв уміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань.
Достатній	73	Студент відтворює основні поняття, але не виділяє взаємозв'язки між ними; може сформулювати думку з допомогою викладача; виявляє здатність будувати власні висловлювання та аналізувати чужі; аналізуючи праці вчених та з'ясовуючи основні поняття, допускає помилки, які не завжди може виправити самостійно; опрацював майже всі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував відеопрезентацію за обраною темою; може розв'язати найпростіші типові завдання, але за зразком.
		Студент відтворює основні поняття, але не може виділити взаємозв'язки між ними; може

<p>D (задовільно)</p>	<p>64</p>	<p>сформулювати думку з допомогою викладача або інших студентів; дотримується основних вимог до створення відповіді на запитання плану практичного заняття (за зразком з допомогою викладача); виявляє здатність будувати власні висловлювання (за зразком), але допускає помилки під час аналізу чужих; аналізуючи основні лінгвістичні поняття, допускає помилки, які не може виправити самостійно; опрацював практично всі завдання для самоконтролю; виконав не всі домашні завдання, у деяких допускав помилки; мав труднощі у підготовці відеопрезентації за обраною темою; не виявив умінь використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.</p>
<p>Низький E (задовільно)</p>	<p>63</p>	<p>Студент відтворює основні поняття, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язки між ними; може сформулювати думку з допомогою викладача або інших студентів, але не вміє послідовно й аргументовано довести її; дотримується основних вимог до відповіді на запитання плану заняття (за зразком з допомогою викладача); не виявляє вмінь будувати власні висловлювання (за зразком) й аналізувати чужі; Не може самостійно вдати визначення поняттям, а лише за зразком (інструкцією), допускає помилки, які не може виправити самостійно; опрацював не всі завдання для самоконтролю; виконав не всі домашні завдання, у деяких допускав помилки; у підготовці доповіді (відеопрезентації) за обраною темою скористався готовим текстом, не опрацювавши його; не вміє використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.</p>
	<p>60</p>	<p>Студент поверхово відтворює основні поняття, не виділяє взаємозв'язки між ними; формулює думку лише з допомогою викладача або інших студентів, не дотримується послідовності у її висловленні; не дотримується основних вимог до відповіді на запитання(за зразком); виконує вправи лише за зразком (інструкцією), допускає суттєві помилки, які не може пояснити й виправити самостійно; не опрацював завдання для самоконтролю; виконав не всі домашні завдання, у багатьох із них допускав</p>

		помилки; підготував відеопрезентацію за обраною темою, скориставшись готовим текстом, не опрацювавши його; не вміє використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.
Початковий FX (незадовільно)	59	елементарний рівень знань теоретичного матеріалу; формулює думку фрагментарно лише з допомогою викладача або інших студентів; не дотримується вимог та правил мовного й технічного оформлення відповіді на запитання плану практичного заняття; у виконанні завдань відсутня самостійність, допускає суттєві помилки, які не може пояснити й виправити; не опрацював завдання для самоконтролю; не виконав домашні завдання; не підготував відеопрезентацію за обраною темою; не вміє використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.
	35	відсутні знання теоретичного матеріалу; незадовільне виконання домашніх завдань; незадовільне опрацювання питань для самоконтролю.
Початковий F (незадовільно)	1–34	Студент не виявив знань значної частини навчального теоретичного матеріалу; був відсутній на лекційних заняттях; не опрацював завдання для самоконтролю; не виконав домашні завдання; не підготував відеопрезентацію за обраною темою; не виявив умінь орієнтуватися під час розв'язання простих практичних завдань; допускав істотні помилки у відповідях на запитання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Під час оцінювання самостійної роботи студентів необхідно враховувати:

Повноту виконання завдання:

- елементарна;
- фрагментарна;
- неповна;
- повна.

2. Рівень самостійності студента:

- під керівництвом викладача;
- консультація викладача;
- самостійно.

3. Сформованість навчально-інформаційних умінь:

- робота з інформацією;
- володіння різними способами оброблення інформації;
- складання плану, рецензій, конспекту;
- уміння користуватися бібліотекою, джерельною базою;
- спостереження, експеримент.

4. Сформованість навчально-інтелектуальних умінь:

- визначення понять;
- аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування;
- уміння відповідати на запитання;
- уміння виконувати творчі завдання.

5. Рівень сформованості фахових умінь (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

- низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;
- середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;
- достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;
- високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

За шкалою ECST	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
A	100	5 ВІДМІННО	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; • має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; • добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; • користується широким арсеналом засобів доказу власної думки; • розв'язує складні проблемні завдання як навчального, так і методичного характеру; • має здібності системно-наукового аналізу та прогнозування педагогічних явищ; • уміє створювати та розв'язувати проблеми; • робить висновки і приймає рішення у складних навчальних і виробничих ситуаціях;

			<ul style="list-style-type: none"> • володіє вміннями творчо-пошукової діяльності.
	90		<p>Завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; користується широким арсеналом засобів доказу власної думки; розв'язує складні проблемні завдання як навчального, так і методичного характеру; має здібності системно-наукового аналізу та прогнозування педагогічних явищ; уміє ставити та розв'язувати проблеми; робить висновки і приймає рішення у складних ситуаціях; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності.</p>
В	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконані повністю, без допомоги викладача, але з деякими огріхами; • самостійно здійснює інформаційний пошук і володіє способами систематизації інформації; • здатний до самостійного опрацювання навчального матеріалу; • у власній аргументації використовує загально-відомі докази, • виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача; • робить висновки і самостійно приймає рішення у складних ситуаціях; • володіє вміннями творчо-пошукової діяльності.
	83		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконані повністю, але з деякими огріхами; • самостійно здійснює інформаційний пошук і володіє способами систематизації інформації; • здатний до самостійного опрацювання навчального матеріалу; • у власній аргументації використовує загально-відомі докази, • виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача; • робить висновки і приймає рішення у складних ситуаціях після консультації з викладачем; • володіє вміннями творчо-пошукової діяльності.

С	81	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; • уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; • критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; • може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; • вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях.
	74		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; • не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; • критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; • може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; • вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях.
D	73	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконане після консультації з викладачем і неповністю; • застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з декількох джерел; • має навички роботи з підручником, науковими джерелами; • має стійкі навички роботи з конспектом; • усвідомлює, якою інформацією з окремого питання володіє, а якою – ні; • може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати його й робити висновки; • може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу, спираючись на консультацію викладача; • вибирає відомі способи дій для виконання фахових завдань.
	64		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконане після консультації з викладачем і неповністю; • застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з декількох джерел; • має фрагментарні навички роботи з підручником, науковими джерелами;

			<ul style="list-style-type: none"> • має навички роботи з конспектом; • усвідомлює, якою інформацією з окремого питання володіє, а якою – ні; • може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати його, але непослідовний у своїх висновках; • може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу, спираючись на консультацію викладача; вибирає відомі способи дій для виконання фахових завдань.
Е	63	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; • усвідомлює недостатній обсяг інформації; • застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з різних джерел; • має фрагментарні уявлення про роботу з науковими джерелами; • демонструє розуміння отриманої інформації; • виявляє розуміння висновків з певного питання; • не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; • володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.
	60		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; • усвідомлює недостатній обсяг інформації; • застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з одного джерела; • має фрагментарні уявлення про роботу з науковими джерелами; • демонструє розуміння отриманої інформації; • виявляє розуміння висновків з певного питання; • не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; • володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.
FX	59	2 незадовільно	<p>Завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача;</p> <p>необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані;</p> <p>має елементарні вмінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її</p>

			аналізу; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.
	35		Завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не має елементарних умінь здійснювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.
F	1–34	1 незадовільно	Необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією; виявляє вміння користуватися бібліотекою, однак не докладає зусиль для пошуку необхідної інформації; не має навичок працювати з джерельною базою; необхідні практичні вміння і навички не сформовані;

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДЕОПРЕЗЕНТАЦІЇ

Під час оцінювання презентації враховуються такі позиції:

1.Зміст

- Розкрито всі аспекти теми
- Матеріал викладений у доступній формі
- Слайди розташовані в логічній послідовності
- Заключний слайд із висновками
- Бібліографія з перерахуванням всіх використаних ресурсів

2. Елементи оформлення

- Зміна слайдів
- Дизайн
- Анімація: стандартні, установка ефектів при зміні слайдів
- Графіки, діаграми, малюнки

3. Елементи творчості

- Оригінальність і винахідливі приклади

За шкалою ECST	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
A	100	5 відмінно	<ul style="list-style-type: none"> • У презентації відбито глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених завдань; • матеріал викладено у доступній формі; • слайди розташовано в логічній послідовності; • під час аналізу-інтерпретації аргументовано власне ставлення до проблеми, зроблено самостійні висновки; • малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації; • виявлено оригінальність в оформленні й добиранні прикладів; • роботу виконано творчо і самостійно; • бібліографію подано з перерахуванням усіх використаних ресурсів.
	90		<ul style="list-style-type: none"> • У презентації відбито глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених завдань; • матеріал викладено у доступній формі; • слайди розташовано в логічній послідовності; • під час аналізу-інтерпретації аргументовано власне ставлення до проблеми, зроблено самостійні висновки; • малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації; • роботу виконано творчо і самостійно; • бібліографію подано з перерахуванням

			<p>усіх використаних ресурсів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • допущено незначні огріхи в мовному оформленні.
В	89	4 добре	<p>Презентація задовольняє всі критерії, що висуваються до неї; матеріал викладено в доступній для розуміння формі; слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; представлений матеріал відбиває глибокий пошук та застосування навичок мислення високого рівня; графіки, малюнки, діаграми доводять глибоке розуміння теми; розкрито всі аспекти теми; допущено помилки в оформленні літератури й у мовному оформленні слайдів..</p>
	83		<p>Презентація задовольняє всі критерії, що висуваються до неї; матеріал викладено в доступній для розуміння формі; слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; графіки, малюнки, діаграми доводять глибоке розуміння теми, але не містять негрубі помилки; розкрито всі аспекти теми; допущено помилки в оформленні літератури й у мовному оформленні слайдів..</p>
С	81	4 добре	<p>Презентація повністю відповідає темі; слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; інформація, здобута із різноманітних джерел, відбиває зміст теми; графіки, малюнки і діаграми побудовані відповідно до вимог; бібліографія містить посилання на використані ресурси; проект корисний не тільки для студентів, які його створили;</p>
	74		<p>Презентація відповідає темі; слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; інформація здобута із різноманітних джерел; графіки, малюнки і діаграми побудовані відповідно до вимог, але подані в чорно-білій кольоровій гамі; бібліографія містить посилання на використані ресурси; проект корисний для студентів, які його створили;</p>
	73	3	<ul style="list-style-type: none"> • Проект представляє інформацію

D		задовільно	<p>структуровану у формі опорного конспекту;</p> <ul style="list-style-type: none"> • слайди розташовано в логічній послідовності, однак заключний не містить висновків; • інформацію подано зрозуміло для аудиторії, але дещо примітивно; • зроблено акцент на важливих питаннях, що відбито в графіках, малюнках і діаграмах; • бібліографія містить всі використані ресурси; • у текстах слайдів допущено граматичні помилки.
	64		<ul style="list-style-type: none"> • Проект представляє інформацію структуровану у формі опорного конспекту; • слайди не завжди розташовано в логічній послідовності; • заключний слайд не містить висновків; • інформацію подано зрозуміло для аудиторії, але дещо примітивно; • зроблено акцент на важливих питаннях, що відбито в графіках, малюнках і діаграмах; • бібліографія не містить всі використані ресурси; • у текстах слайдів допущено граматичні й лексичні помилки;
E	63	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Проект сфокусовано на темі, але не висвітлює її; • має певну організаційну структуру, але її не продемонстровано під час показу; • в останньому слайді відсутні висновки; • бібліографія містить лише частково використані ресурси; • у слайдах допущені фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні;
	60		<ul style="list-style-type: none"> • Проект сфокусовано на темі, але не висвітлює її; • має певну організаційну структуру, але її не продемонстровано під час показу; • в останньому слайді відсутні висновки; • бібліографія не містить використані ресурси; • у слайдах допущені фактичні помилки і незрозумілу інформацію.
FX	59	2 незадовільно з можливістю повторного складання	<p>Проект здається випадковим, нашвидку зробленим, чи незакінченим;</p> <p>у слайдах порушено логічну послідовність викладу думки, відсутні висновки;</p> <p>у слайдах наявні значні фактичні помилки,</p>

			незрозумілості та нерозуміння теми
	35		Проект видається нашвидку зробленим, незакінченим; у слайдах порушено логічну послідовність викладу думки, відсутні висновки; у слайдах наявні значні фактичні помилки та незрозумілості; у проекті не виявлено чіткого розуміння теми.
X	1–34	2 незадовільно 3 обов'язковим повторним вивченням дисциплін.	Проект не виконано.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОПОВІДІ

Під час оцінювання відповіді необхідно виділити наступні елементи:

1. Актуальність описаної проблеми та реальність запропонованого механізму вирішення даної проблеми.
2. Подання власної точки зору (позиції, ставлення) при розкритті проблеми.
3. Розкриття проблеми на теоретичному рівні (у порівнянні і з обґрунтуваннями).
4. Логіка в аргументації свої точки зору, врахування реальних обставин в хореографічній культурі та власного життєвого досвіду.
5. Оригінальність підходу до вирішення проблем.
6. Узгодженість в тексті ключових тез та аргументів.
7. Несуперечність особистісних суджень.

За шкалою ECST	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	100	5 відмінно	Відбито світоглядну позицію автора, його погляд на сутність проблеми; проблему розкрито на теоретичному рівні з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді; робота логічна, послідовна, композиційно чітка; виловлені аргументи, власні думки спираються на факти або особистий досвід; виявлено оригінальність підходу до розв'язання проблеми.
	90		Відбито світоглядну позицію автора, його погляд на сутність проблеми; проблему розкрито на теоретичному рівні з використанням фахових термінів і понять; робота логічна, послідовна, композиційно чітка; виловлені аргументи, власні думки спираються на факти або особистий досвід; виявлено оригінальність підходу до розв'язання проблеми.
В	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) у розкритті проблеми; • питання розкрито на теоретичному рівні, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді; • власну думку аргументовано фактами; • доведено несуперечність власних суджень; • виявлено особистий підхід до розв'язання проблеми.
	82		<ul style="list-style-type: none"> • Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) у розкритті проблеми; • питання розкрито на теоретичному рівні, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді;

			<ul style="list-style-type: none"> • власну думку аргументовано фактами; • доведено несуперечність власних суджень; виявлено особистий підхід до розв'язання проблеми.
С	81	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Представлено власну точку зору на розкриття порушеної проблеми; • питання розкрито повно з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді; • теоретичні зв'язки й обґрунтування в доповіді простежуються слабко; • власні думки аргументовано з опорою на відомі факти; • виявлена деяка оригінальність у поданні матеріалу.
	74		<ul style="list-style-type: none"> • Представлено власну точку зору на розкриття проблеми; • питання розкрито з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді; • теоретичні зв'язки й обґрунтування в доповіді явно не простежуються; • власні думки аргументовано з опорою на відомі факти; • оригінальності у поданні матеріалу не виявлено.
D	73	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Проблему розкрито на формальному рівні; • використано фахові терміни і поняття, але без належного обґрунтування; • власна думка не достатньо аргументована фактами під час розкриття проблеми; • у тексті дещо порушено логіку викладу думки;
	64		<ul style="list-style-type: none"> • Проблему розкрито на формальному рівні; • використано фахові терміни і поняття, але без належного обґрунтування; • власна думка не завжди аргументована фактами під час розкриття проблеми; • у тексті порушено логіку викладу думки, допущено мовленнєві помилки;
Е	63	3 задовільно	Представлено загальновідому інформацію на побутовому рівні без аргументації та належного аналізу; порушено логіку викладу думки; не висловлено власної позиції за обраною проблемою; під час виступу допущено лексичні і граматичні помилки.
	60		Представлено загальновідому інформацію на побутовому рівні без аргументації та належного аналізу; порушено логіку викладу думки; відсутня власна позиція за обраною проблемою; під час виступу допущено значну кількість

			лексичних і граматичних помилок.
FX	59	2 незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Проблему не розкрито; • дібрана інформація не відповідає завданням.
	35	незадовільно з можливістю повторного складання	<ul style="list-style-type: none"> • Проблему не розкрито; • дібрана інформація не відповідає завданням; • допущено велику кількість помилок різного характеру.
X	1-34	2 незадовільно незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу	Завдання не виконано.

9. Рекомендована література

Базова

1. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К, 2008.
3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2006. – 716 с.

Допоміжна

1. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові
2. XVII-XVIII ст. : [монографія] / Т. П. Вільчинська. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.
3. Воркачев С. Г. Концепт как «зонтиковый термин» / С. Г. Воркачев // Язык, сознание, коммуникация. Вып. 24. – М., 2003 – С. 4–12.
4. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу [Текст] / Ірина Олександрівна Голубовська. – К.: Логос, 2004. – 284 с.
5. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования / С. А. Жаботинская // Лінгвістичні студії. Випуск II. – Черкаси : Сіяч, 1997. – С. 3–11.
6. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу / В. І. Кононенко. – К.– Івано-Франківськ : Плай, 2004. – 245 с.
7. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу / Віталій Іванович Кононенко. – К., Івано-Франківськ: Видавництво «Гостинець», 2004. – 192 с.
8. Кононенко В. І. Мова у контексті культури. Монографія. – Київ – Івано-Франківськ: «Плай» ЦІТ ПНУ, 2008. – 390 с.
9. Кравченко В. Базові метафоричні моделі з концептом Європа у політичному дискурсі // Семантика мови і тексту: Зб. ст. VIII Міжнар. наук. конф. - Івано-Франківськ : Плай, 2003. – С. 271–274.
10. Лакофф Дж. Когнитивное моделирование / Дж. Лакофф // Язык и интеллект. Из книги «Женщины, огонь и опасные предметы»: пер. с англ. и нем. [сост. и вступ. ст. В.В. Петрова]. – М.: Прогресс, 1996. – С. 143–185.
11. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика [Текст]: учебное пособие / Валентина Авраамовна Маслова. – Минск : ТетраСистемс, 2005. – 256 с.
12. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология [Текст] / Елена Александровна Селиванова. – К.: Изд-во украинского Фитосоциологического центра, 2000. – 248 с.
13. Слухай Н. В. Етноконцепти та міфологія східних слов'ян в аспекті лінгвокультурології [Текст] / Наталя Віталіївна Слухай. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 167 с.
14. Слухай Н.В. Лингвистика сферы сакрального: русская культурно-языковая традиция (введение) / Н.В. Слухай // Біблія і культура. – Вип. 10. – Чернівці: Рута, 2008. – С. 116–124 // [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.tree-and-leaf.ardalibrary.net/myth.htm>.
15. Соколовська Ж. П. Картина світу та ієрархія сем / Ж. П. Соколовська // Мовознавство. – 2002. – № 6.
16. Яворська Г. М. Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації) / Г. М. Яворська // Мовознавство. – 1999. – № 2–3. – С. 43–49.

10. Інформаційні ресурси

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Когнітологія>
2. http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_2/13.pdf
3. http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk791/TK_wisnyk791_4_khomenska.htm
4. <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/011-21.pdf>
5. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75094/09-Goloborodko.pdf?sequence=1>
6. <http://eprints.zu.edu.ua/9867/>
7. <http://eprints.zu.edu.ua/9867/1/31.pdf>